Yiriw ka dɔnniya nɔgɔman

Aw ka dɔn yiriw ka denbaya belebeleba minnu bɛ jɛgɛnna, walasa ka dɔn o yiriw la minnu bɛ se ka fara ɲɔgɔn kan, ani ka kɛlɛya nɔgɔmanw bali ka kɛ fɛnsɛnna.

KƆNƆKOW

1 K'a kɛ i kana kɔnɔnaɲɛgɛn sɔrɔ i ka fɛnɲɛnama yɔrɔ la
2 Kumaɲɔgɔnya bɛɛ ye ɲɔgɔn fɛ
3 Ɲɛgɛn-kɔrɔba ka sɔgɔsɔgɔli sariya
4 Famili fɔlɔ: Cucurbitacées (kaba-famili)
5 Kɔngɔnɔ kulu denw ka fɛnw na kɔlɔsi!
6 Famili filanan: Solanaceae (tomati ka famili)
7 Foronto ni foronto-fin: bɔgɔ-juru kelen!
8 Saba-nan fami: Fabacées (mange-tout ni haricots)
9 Nɛrɛ ye a ka daɲɛ sɔn
10 Naani denbaya: Burasikasee (chou denbaya)
11 Chou ye ka jɛn-jɛn fɛ
12 Munna i b'i siimɛn in tɔgɔ da ka ɲɛ?
13 Tabali dɔnniya: Jɔn bɛ jɔn fɛ?
14 Oli o bɛ kɛ cogo di i ka foroba la?
15 **Marakafɛn-kɛla ka dɔnniya:** Sanfɛn-kalanda min bɛ yɛlɛman
16 Ayiwa ! I be kuma ni denbaya kumakan ye

PARTIE 1 SUR 16

1

K'a kɛ i kana kɔnɔnaɲɛgɛn sɔrɔ i ka fɛnɲɛnama yɔrɔ la

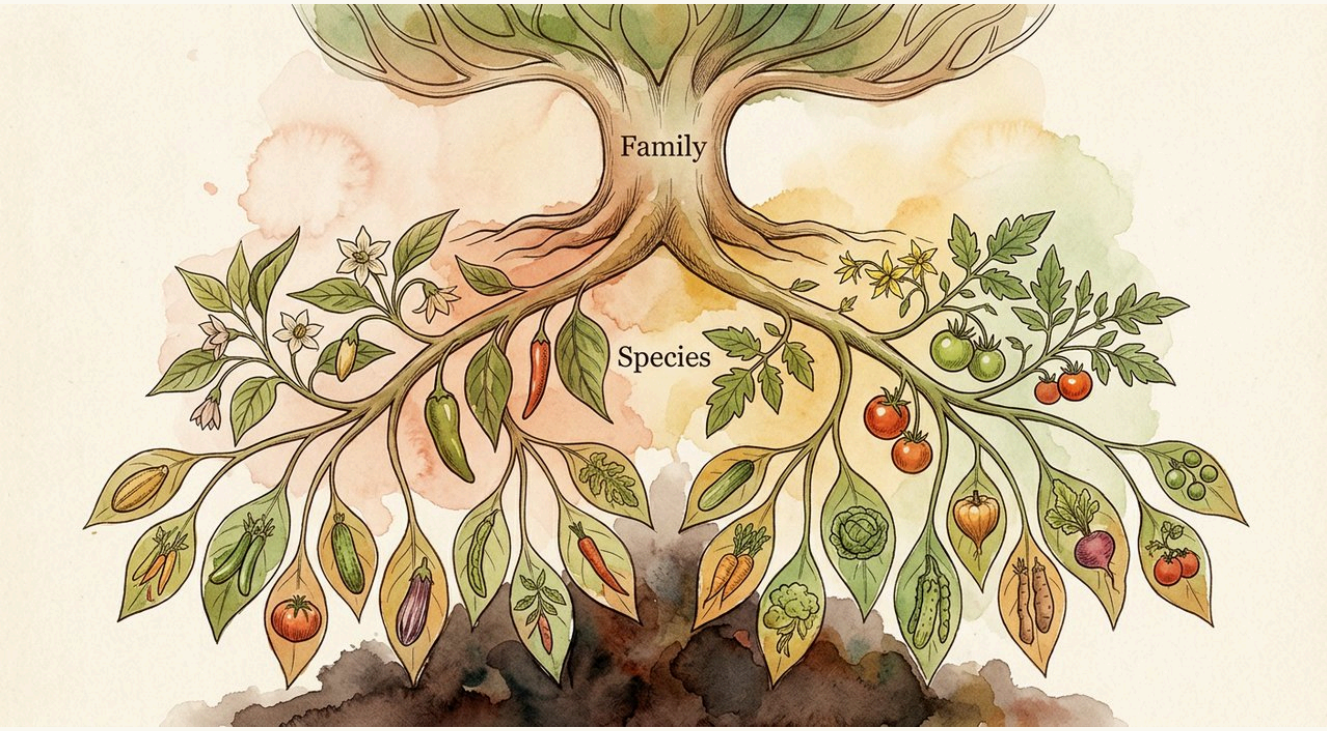

K'a kɛ i kana kɔnɔnaɲɛgɛn sɔrɔ i ka fɛnɲɛnama yɔrɔ la

Mun na **kɔkɔnburuji** fila minnu jala yɔrɔ kelen na ni **mɛlɔn** ye, olu tɛ problemu si di, nka **piman** fila minnu tɛ kelen ye, olu ka dɔgɔya bɛ kɛ yɛlɛma kora la?

Modulu nin kɔnɔ, i bɛna **yiriw ka denbaya** dɔn walasa i ka i ka **jiŋɛw ka kɔrɔnfɛnw** lakana.

Kumaɲɔgɔnya bɛɛ ye ɲɔgɔn fɛ

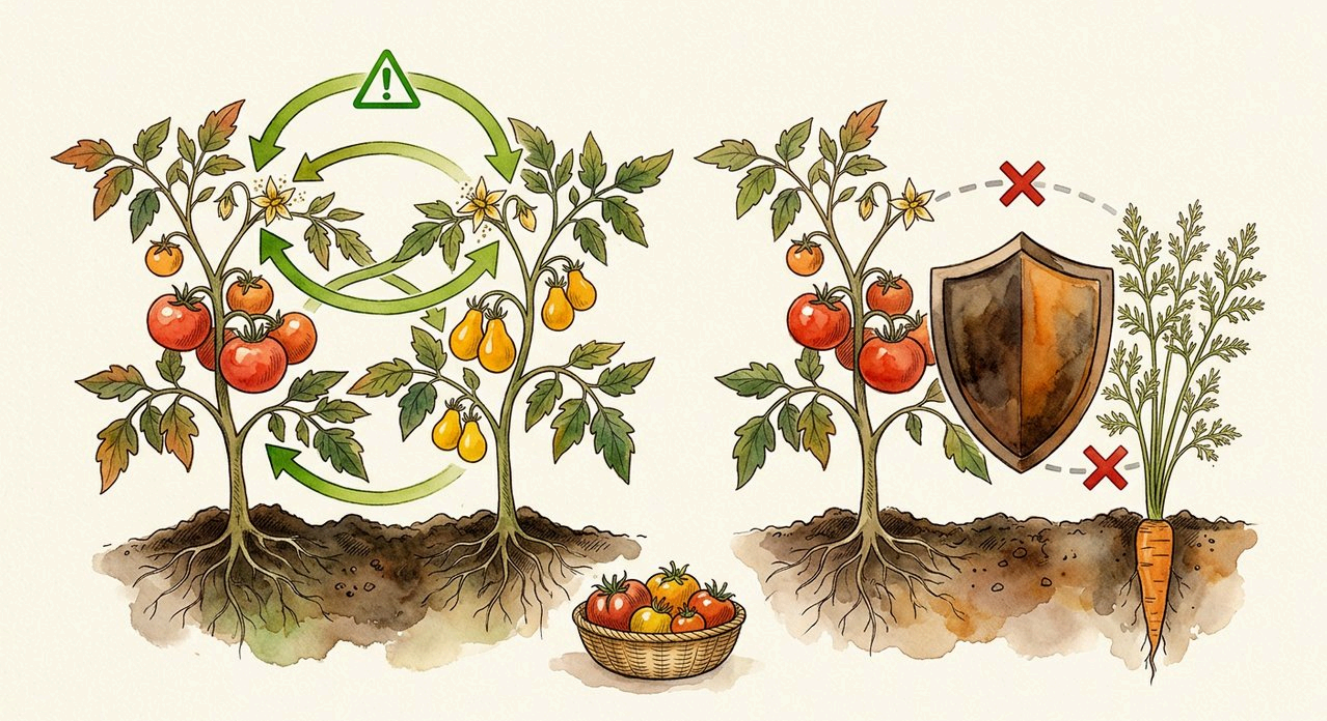

Kumaɲɔgɔnya bɛɛ ye ɲɔgɔn fɛ

Jiriw ka mara kɔnɔ, o bɛɛ ye ɲɔgɔn fɛ i n'a fɔ kumaɲɔgɔnya bɛɛ:

- Jiriw minnu bɛ **kumaɲɔgɔnya** kelen na, olu ye i n'a fɔ mɔgɔw ka dɔgɔkunw: u ka fɛnɲɛnama walima u ka filaw ka kɔnɔkow bɛ ɲɔgɔn cɛ.
- Kumaɲɔgɔnya kelen-kelen bɛɛ kɔnɔ, **jiriw** wɛrɛw bɛ yen: i n'a fɔ balimaw ni balimamuso.
- Wa jiriw kelen-kelen bɛɛ kɔnɔ, **jiriw** wɛrɛw bɛ yen minnu bɛ yɔrɔ la: i n'a fɔ mɔgɔ kelen-kelen.

3 Ɲɛgɛn-kɔrɔba ka sɔgɔsɔgɔli sariya

Ɲɛgɛn-kɔrɔba ka sɔgɔsɔgɔli sariya

Aw ye nin sariya kulu dɔn:

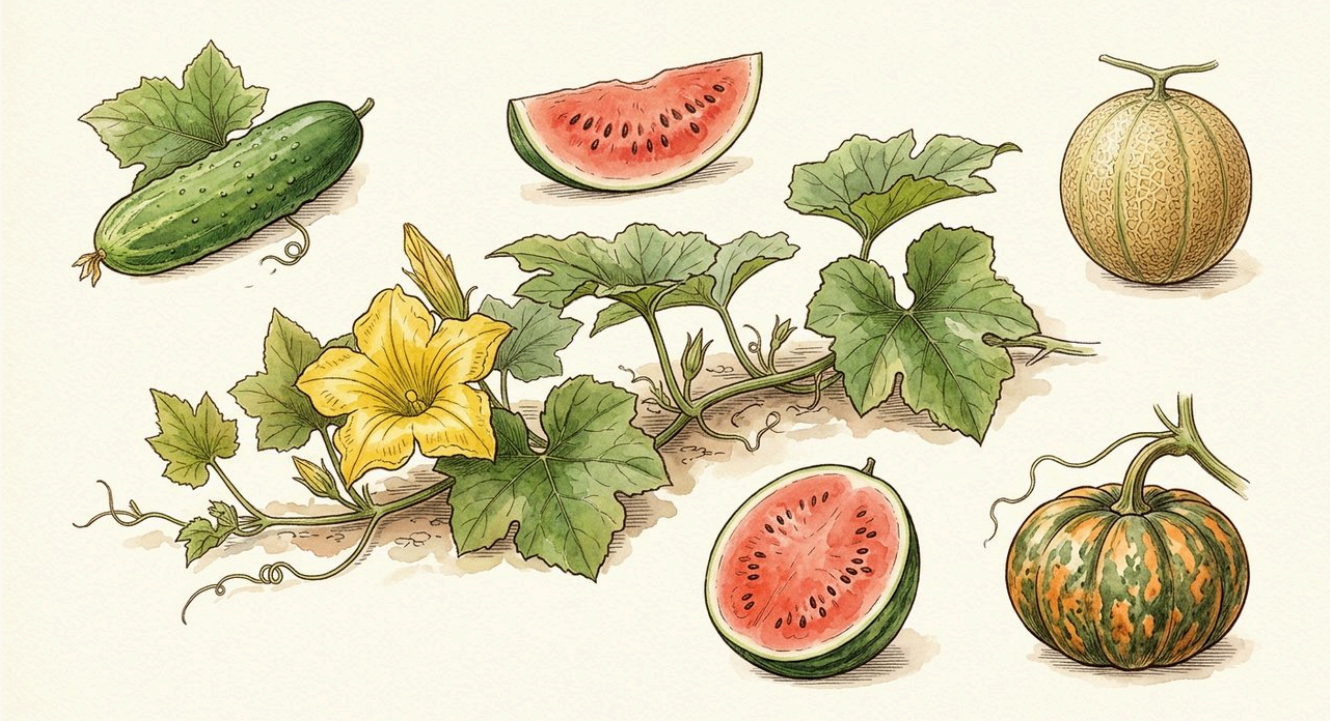
JURU KƐLƐN ka fura dɔrɔn de bɛ se ka fara ɲɔgɔn kan ka sɔgɔsɔgɔli kɛ ka nɔgɔn.

Fura minnu bɔra juru wɛrɛw la walima denbaya wɛrɛw la, olu tɛ sɔgɔsɔgɔli kɛ ɲɔgɔn fɛ ABADA ka kɛɲɛ ni sigida ye.

Sigida de bɛ nin bali-yɔrɔ in sigi.

4

Famili fɔlɔ: Cucurbitacées (kaba-famili)

Famili fɔlɔ: Cucurbitacées (kaba-famili)

U bɛ dɔn ni u ka **wara-yiri** belebelew ni u ka **yiri-kɔnɔw** ye minnu bɛ yiriw la walima minnu bɛ yiriw kan.

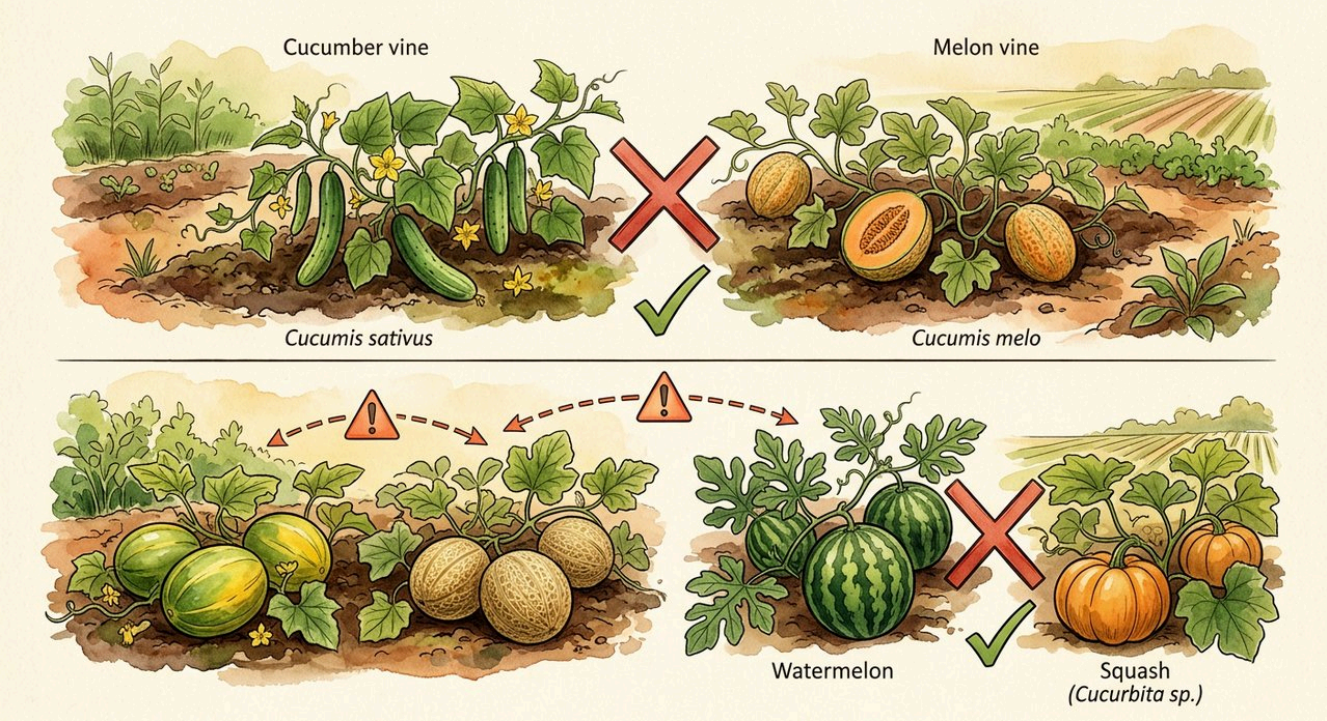
O ye **Cucurbitacées** famili ye.

O bɛ kaba, kaba-fitini, concombre, jɔgɔ, ni melon bɛɛ lajɛ.

PARTIE 5 SUR 16

5

Kɔngɔnɔ kulu denw ka fɛnw na kɔlɔsi!

Kɔngɔnɔ kulu denw ka fɛnw na kɔlɔsi!

Kɔngɔnɔ kulu denw na, **kɔngɔnɔ** ni **sɔgɔ** ye fɛn wɛrɛw ye:

✅ Kɔngɔnɔ tɛ sigi **sɔgɔ** kan ABADA.

✅ Jaba tɛ sigi **kɔngɔnɔ** kan ABADA.

> ⚠️ Nka sɔgɔ suguya fila nuguya minnu lajɛlen bɛ sigi ɲɔgɔn kan WAKATI BEELAA!

Famili filanan: Solanaceae (tomati ka famili)

Famili filanan: Solanaceae (tomati ka famili)

U ye yiriw ye minnu ka fura bɛ kɛra dolow ye, n'a bɛ i n'a fɔ dɔlɔw dɔgɔmanw:

O ye **Solanaceae** ka famili ye.

O bɛ tomati, jaba, foronto, foronto-jaba ani patati bɛɛ lajɛ.

Foronto ni foronto-fin: bɔgɔ-juru kelen!

Kɔnɔna: ɲɔgɔnna!

Foronto jɛgɛnnen ni foronto-fin duman bɛ **bɔgɔ-juru kelen** na.

N'i y'u yɛlɛn ɲɔgɔn cɛma, sansanw bɛ fulenw fili:

I ka foronto-fin nɛgɛnw bɛ di yɛlɛnba jɛgɛnnenw na san nata!

Saba-nan fami: Fabacées (mange-tout ni haricots)

U ka **fɛrɛw** bɛ kɛ ka kɔnɔntɔn dɔgɔw ye, wa u ka **njɛw** bɛ bonya **gousses** kɔnɔ.

O ye **Fabacées** (walima **légumineuses**) ka fami ye.

O bɛ niébé (vigna), arachide, haricot ni pois jɛn.

Nin **yiridenw** bɛ se ka i ka **dugukolo** fa ni **ɲamɔgɔ** ye!

Nɛrɛ ye a ka daɲɛ sɔn

Farmaɲɔgɔn ye kibaru duman sɔrɔ:

Nɛrɛ ni digi caaman na, a ka fɛnɲɛ ye a yɛrɛ bonya fɔlɔ a ma yɛlɛn fɔlɔ!

in ye min fɔ ko **duguma-yɛrɛ-bonya-jigin**.

O la, kɛɲɛ ni jiranin cɛ ka kɛɲɛ ni ɲɔgɔn ye ka dɔgɔ kosɛbɛ ni kaba ye.

Naani denbaya: Burasikasee (chou denbaya)

U ka seginkurunw ye seginkurun naani ye minnu sigilen bɛ kurusi kɔnɔ.

O ye **Burasikasee** (chou) denbaya ye.

O bɛ chou cabu, chou feuille (sukuma wiki), radis ni moutarde jɛn.

11

Chou ye ka jɛn-jɛn fɛ

Chou ye ka jɛn-jɛn fɛ

Ka fara faso kan, chou bɛ a yɛrɛ ka fura gbɛlɛn. A ka kan ka fɛnɛ ni kɔnɔnw sɔrɔ walasa u ka chou wɛrɛw ka fura bila a kan:

O de ye a ye min bɛ wele ko **allogame** jikin.

Chou bɛɛ minnu ka jɛnɲɔgɔn kelen ye, olu bɛ jɛnɲɔgɔn fɛ ni nɔgɔya ye!

12

Munna i b'i siimɛn in tɔgɔ da ka ɲɛ?

Munna i b'i siimɛn in tɔgɔ da ka ɲɛ?

Kumajago tɔgɔ bɛ se ka mɔgɔ nɔgɔn. Ni i ko "ŋɔn", o bɛ se ka kɔrɔya jɛnɛ saba ye minnu tɛ sigi ɲɔgɔn kan.

O la, siimɛnfɔla dɔw bɛ kumajago fila di ka ɲɛsigi jɛnɛ yɛlɛma.

Nka i ka foroba la, gafe ɲuman ni tɔgɔɲɛsigi jɛlenw ka di i ye ka i yɛrɛ dɔn!

13

Tabali dɔnniya: Jɔn bɛ jɔn fɛ?

Tabali dɔnniya: Jɔn bɛ jɔn fɛ?

Walasa k'a dɔn k'i kɛ n'i ye min kɛ:

- **Piman** ❌ **Poivron**: U bɛ kɛɲɛ 100% ! (A ka fisa k'u kɛ yɔrɔ **kelen** na)
- **Melon** ❌ **Concombre**: U tɛ kɛɲɛ **tumayaa si** (U ka di k'u kɛ yɔrɔ **kelen** na)
- **Tomati ɲɔgɔnna fila**: U tɛ kɛɲɛ kosɛbɛ, fɔ n'a ka jɔli kɛ
- **Maaro ɲɔgɔnna fila**: U bɛ kɛɲɛ kosɛbɛ ni **fɛn** ye

Oli o bɛ kɛ cogo di i ka foroba la?

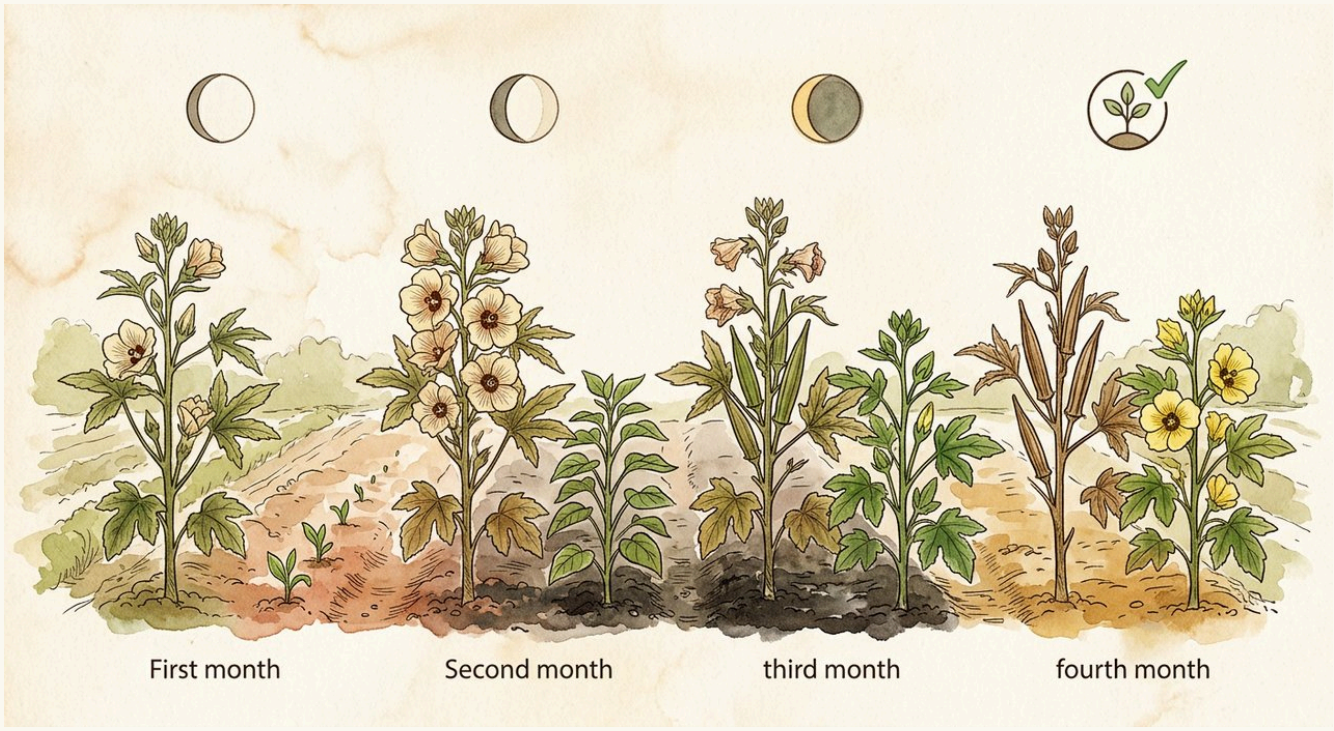

Oli o bɛ kɛ cogo di i ka foroba la?

Ka nɛnɛn jiinw dilan:

1. I ka jiinw laban ka ɲɔgɔn sɔrɔ i ka foroba plan kan.
2. I kana jiinw kɛ walima ka jiinw jala bɛɛ kɛ yɔrɔ kelen na tuma kelen na.
3. Ni i b'a fɛ ka jiinw fila kɛ, i ka u tɛmɛn ɲɔgɔn na yɔrɔ jan walima ka u jala kalo wɛrɛw la.

Marakafɛn-kɛla ka dɔnniya: Sanfɛn-kalanda min bɛ yɛlɛman

Marakafɛn-kɛla ka dɔnniya: Sanfɛn-kalanda min bɛ yɛlɛman

I tɛ yɔrɔ dɔgɔya ka i ka walawala-fɛnw bila ka bɔ yɔrɔ jan ni kɛmɛya-mitiri caman ye?

I ka jɔli-don yɛlɛman dɔrɔn!

Ni fɛn-wɔrɔwɔrɔ fɔlɔ ka fɛn-kɔnɔ-jɔli laban ka fɔlɔ ka ban fɔlɔ, ka fɛn-wɔrɔwɔrɔ filanan ma fɛn-kɔnɔ-jɔli daminɛ fɔlɔ, fɛn-kɔnɔ-jɔli si tɛ se ka kɛ.

Ayiwa ! I be kuma ni denbaya kumakan ye

Ayiwa ! I ye a faamu cogo min na jiriw be fara ɲɔgɔn kan:

✅ I be a dɔn ko jiri kɛɲɛ kelen kɛrɛnkɛrɛnnenw dɔrɔn de be fara ɲɔgɔn kan

✅ I be a dɔn ko foronto ni foronto-ba ka kan ka lajɛ kosɛbɛ

✅ I be a dɔn i ka sɛnɛnw ka teli ka kɛ tuma wɛrɛw la walasa i ka nɛgɛnw ka kisi

Kalan wɛrɛ: cogo di i be sɛnɛnkuluw labanw sugandi walasa ka i yɛrɛ ka mara daminɛ !